

Kohtuasi C-400/22

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

16. juuni 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Landgericht Berlin (Berliini apellatsioonikohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

2. juuni 2022

Kostjad ja apellandid:

VT

UR

Hageja ja vastustaja apellatsioonimenetluses:

Conny GmbH

Põhikohtuasja ese

Tarbijakaitse, elektrooniliselt sõlmitud kaugleping, kaupleja kohustus anda teavet

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimus

Kas direktiivi 2011/83/EL artikli 8 lõike 2 teise lõiguga on kooskõlas riigisisesele õigusnormile (käesolevas asjas tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „BGB“) 13. juunist 2014 kuni 27. maini 2022 kehtinud redaktsiooni § 312j lõike 3 teisele lausele ja lõikele 4) antud tõlgendus, mille kohaselt on see õigusnorm analoogiliselt direktiivi 2011/83/EL artikli 8 lõike 2 teise lõiguga kohaldatav ka siis, kui elektrooniliselt sõlmitud lepingu sõlmimise ajal ei ole

tarbijal kaupleja ees maksekohustust mitte igal juhul, vaid ainult teatud lisatingimustel – näiteks käsundi alusel esitatud hagi hilisema rahuldamise korral või kolmandale isikule hiljem meeldetuletuse saatmise korral.

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 64), eelkõige artikli 8 lõike 2 teine lõik

Viidatud riigisisese õigusnormid

Tsiviilseadustik (Bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „BGB“), eelkõige § 312j

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Hageja on osäühing, millel on Saksa õiguse kohaselt õigus osutada inkassoteenuseid. Korterite üürniku poolt loovutatud õiguse alusel esitab ta kostjast üürileandja vastu nõuded tulenevalt üüri piirmäära väidetavast ületamisest (BGB § 556d).
- 2 Kostja ja üürnik sõlmisid 15. novembril 2018 üürilepingu, mille ese on 64,18 m² suurune korter, mis vastavalt Berliinis 28. aprillil 2015 vastu võetud üüri piirmäära reguleerivale määrusele (Berliner Mietbegrenzungsverordnung) asub piirkonnas, kus eluasemeid napib. Lepingus kokku lepitud üüri igakuine netosumma ilma kõrvalkuludeta on 756,45 eurot, samal ajal kui võrreldav keskmine üür Berliinis oli ajavahemikul 15. novembrist 2018 kuni ajani, mil hageja esitas hagi, vaid 375,84 eurot.
- 3 Hageja pakub üürnikele oma veebisaidi kaudu võimalust tellida temalt nõuete makspanek üürileandjate vastu, seda eelkõige osas, mis puudutab teabe andmise nõudeid, liigselt tasutud üüri tagasimaksmise nõudeid ja juhul, kui üüri suurus ületab lubatud summat, üüri suurust käsitleva kokkuleppe tühisuse tuvastamise nõudeid; selleks peavad üürnikud vajutama veebisaidil nupule, millel on tekst „edasi“ („weiter“) või „üüri alandamise taotlemine“ („Mietsenkung beauftragen“) või „üüri piirmäära arvelt kokkuhoitud summa kättesaamine“ („Mietendeckelersparnis retten“).
- 4 Hageja tüüptingimustes, mis kehtivad üürnike tellimuste suhtes, on punktis 2 muu hulgas märgitud järgmist:

„2.1 Esitate meile tellimuse pärast üüri arvutamist meie veebisaidil oleva kalkulaatori abil [...]

Vajutamisega nupule „tellimuse siduv esitamine“ („Auftrag verbindlich erteilen“), hiljemalt aga võimalike meie poolt kättesaadavaks tehtud dokumentide (loovutamisavaldus või volitus) ärasaatmisega (nt e-kirja või posti teel) esitate meile siduva pakkumuse tasu eest osutatavat teenust käsitleva käsunduslepingu sõlmimiseks, mille ese on nõuete ja kõrvalnõuete makspanek ning nõuete loovutamine. Võtame Teie pakkumuse vastu sõnaselge (nt e-kirja teel saadetud) avaldusega või nõudekirja saatmisega üürileandjale ja nõuete esitamisega üürileandja vastu. Nõudmise korral allkirjastate eraldi loovutamisdokumendi või loovutamiskinnituse ning volituse ja saadate meile nende dokumentide originaalid. [...]“

5 Tüüptingimuste punktis 3 on märgitud:

„3.1 Võtame (i) tasu summas, mis moodustab ühe kolmandiku (33,33%) säästetud aasta üüri summast ehk 4 kuu eest kokku hoitud üüri (edaspidi „vahendustasu“), ning niipea kui saadame üürileandjale nõudekirja, (ii) tasu summas, millele oleks õigus advokaadil vastavalt advokaaditasu seaduse sätetele [...]

[...]

3.3 Kui meie tegevus ei ole tulemuslik, siis vahendustasu nõuet ei teki. [...]“

6 Kõnealuse korteri üürnik registreeris ennast hageja veebisaidil, tegi ristikese nõustumuse kohta hageja tüüptingimustega ja klõpsas veebisaidil pakutavale nupule „telli“. Seejärel allkirjastas üürnik 16. jaanuaril 2020 vormi pealkirjaga „kinnitus, volituse andmine ja loovutamine, nõustumus“ („Bestätigung, Vollmachtserteilung und Abtretung, Genehmigung“) ja hageja saadetud vormi, milles on muu hulgas märgitud:

„Kinnitame ja kordame käesolevaga ennetavalt, et [...] loovutame nõuded, [...] liigselt tasutud üüri summa tagasimaksmise nõude, mis piirneb nelja kuu üüriga, mis muutub sissenõutavaks pärast nõudekirja saatmist [...]. Anname käesolevaga tagasiulatuvalt nõustumuse kõikidele sellega seoses tehtud tehingutele ja avaldustele [...]“

7 Kõnealune vorm ei sisalda viidet üürniku maksekohustusele.

8 Üürniku käsundile ja volitusele tuginedes saatis hageja 21. jaanuaril 2020 kostjale kirja, milles väitis, et kostja on rikkunud üüri piirmäära reguleeriva määruse sätteid (BGB § 556d jj), ning esitas teabe andmise ja tagasimaksmise nõuded.

9 Oma hagiga palub hageja anda teavet, mis puudutab järgmist: eelmise üürniku tasutud üür, eelmise üürnikuga tehtud üüri suurendamise kokkulepped, enne üürisuhte algust tehtud renoveerimistööd ja küsimus, kas üürnikuga sõlmitud üürileping on esimene üürileping pärast ulatuslikku renoveerimist. Peale selle palub ta tagasi maksta 2020. aasta aprilli eest liigselt makstud üür summas

305,75 eurot ning tagastada kohtueelsed õiguskaitsevahendite kasutamise kulud summas 813,39 eurot.

- 10 Amtsgericht (esimese astme kohus) rahuldab hagi. Esimese astme kohus tuvastas eelkõige, et nõutud üür ületas lubatava üüri hageja märgitud ulatuses.
- 11 Kostjad esitasid eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse, milles nad paluvad jätta hagi tervikuna rahuldamata. Muu hulgas väidavad nad, et ebapiisava tekstiga tellimusnupu kasutamisega rikkus hageja BGB § 312j lõike 3 teise lause ja direktiivi 2011/83 artikli 8 sätteid.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul sõltub apellatsioonkaebuse rahuldamine sellest, kas hageja kasutatud tellimisnupu kujundus rikub BGB § 312j lõike 3 teist lauset. Sellega seoses on oluline asjaomasle liidu õigusnormile, nimelt direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teisele lõigule antav tõlgendus. Kohtuvaidluse teiste aspektidega seotud väited, mille esitab kostja oma apellatsioonkaebuses, tuleb tagasi lükata.

Kohtuvaidluse hindamine BGB alusel

- 13 BGB § 312j kohaldatava redaktsiooni määravad sätted on sõnastatud järgmiselt:

„(2) Kaupleja poolt tasu eest osutatavat teenust käsitlevate elektrooniliselt sõlmitud tarbijalepingute puhul esitab kaupleja tarbijale vahetult enne seda, kui tarbija teeb tellimuse, selgelt ja esiletõstetult tsiviilseadustiku rakendusseaduse (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche) artikli 246a lõike 1 esimese lause punktides 1, 4, 5, 11 ja 12 sätestatud teabe.

(3) Lõike 2 kohaste tarbijalepingute puhul peab kaupleja kujundama tellimiskeskonna selliselt, et tarbija kinnitab oma tellimusega sõnaselgelt, et tal on kohustus kauplejale maksta. Kui tellimus tehakse nupule vajutamise, on esimeses lauses ette nähtud kaupleja kohustus täidetud vaid siis, kui nupp on tähistatud hästi loetavalt ainult sõnadega „tellimus koos maksekohustusega“ või mõne muu samasuguse ühemõttelise sõnastusega.

(4) Lõike 2 kohane leping loetakse sõlmituks vaid siis, kui kaupleja on täitnud lõikest 3 tulenevad kohustused.“
- 14 Viidatud õigusnormid on hageja ärimudelile põhimõtteliselt kohaldatavad. Selles osas jagab eelotsusetaotluse esitanud kohus Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) seisukohta, kes küll algselt kaalus seisukohta, et ärimudelid, mis „ilmselgelt ei ole seotud varjatud kululõksuga“, ei ole BGB § 312j lõigetega 3 ja 4 hõlmatud, kuid heitis selle kohe uuesti kõrvale (19. jaanuari 2022. aasta otsus, toimiku nr VIII ZR 122/21). See käsitusviis vastab Euroopa Kohtu praktikale, mille kohaselt kuuluvad kõik kauplejad ja mitte ainult

niinimetatud „tellimus- või kululõksude“ käitajad direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teise lõigu kohaldamisalasse (vt kõige hilisem, 7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punkt 20 jj).

- 15 Juhul kui BGB § 312j lõike 3 teine lause on käesolevas asjas kohaldatav, on selge, et hageja ei ole viidatud sätte nõudeid täitnud. Toimikutest nähtub nimelt, et vajumisega nupule, millel oli tekst „üüri alandamise taotlemine“ („Mietsenkung beauftragen“) või „üüri piirmäära arvelt kokkuhoitud summa kättesaamine“ („Mietendeckelersparnis retten“), andis üürnik hagejale käsundi. Vaieldamatult ei olnud nupp tähistatud tekstiga „tellimus koos maksekohustusega“ või mõne muu samasuguse ühemõttelise sõnastusega. Ent vaid nii oleks hageja täitnud nõudeid, mis on sätestatud BGB § 312j lõike 3 teises lauses, ning nõudeid, mis on sätestatud direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teises lõigus, millele tuleb tugineda eespool viidatud sätte liidu õigusega kooskõlas oleval tõlgendamisel (vt 7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punkt 26).
- 16 Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) BGB § 312j lõikele 4 tugineva praktika kohaselt on leping sellisel juhul tervikuna tühine. Õiguskirjanduses ollakse seevastu osalt seisukohal, et BGB viidatud sätet tuleb kooskõlas direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teise lõiguga tõlgendada nii, et tarbijale on vaid leping ja tellimus „mittesiduv“, mistõttu tuleb lähtuda lepingu esialgselt tühisusest.
- 17 Isegi kui viimati nimetatud seisukohaga tuleks nõustuda, ei oleks käesoleval juhul tegemist kehtiva lepinguga, kuna hageja ei teavitanud kõnealuse korteri üürnikku BGB § 312j lõike 3 teises lauses ette nähtud viisil lepingust tulenevatest maksekohustustest ja üürnik ei andud lepingule, mis võis tühine olla vaid esialgselt, (võimalik et konkludentselt) nõustumust või kinnitust.
- 18 Sellist nõustumust või kinnitust ei sisalda ka 16. jaanuari 2020. aasta loovutamisaavaldus, kuna üürnik esitas selle avalduse üksnes hageja käsul, et nii täita väidetavat koostöökohustust, mis oli BGB § 312j lõike 3 teist lauset rikkudes sätestatud hageja tüüptingimuste § 2.1 lõikes 2. Selliselt avaldatud loovutamine on koos käsundi andmisega kujundatud ühtse tehinguna. Seetõttu on see samuti tühine. Teistsugune hinnang kõne alla ei tule, kuna see tähendaks niinimetatud „kinnituslõksude“ legitimeerimist, millega omistataks tarbija hilisematele täitetoimingutele tähendus, nagu oleks eelnevalt direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teist lõiku rikkudes elektrooniliselt tehtud tehingule antud konkludentselt nõustumus või kinnitus või see tehing koguni uuesti tehtud. Sellest tuleneks maksekohustus tarbija jaoks aga mitte sõnaselgelt, vaid üksnes lepingu sõlmimise „asjaoludest“ (vt 7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punkt 30).

Liidu õigusega seotud kahtlused

- 19 Direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teise lõigu esimese lause kohaselt hoollitseb kaupleja selle eest, et tarbija tellimuse esitamisel sõnaselgelt kinnitab, et tellimus

- on seotud maksekohustusega. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on ebaselge, kas viidatud säte on kohaldatav käesoleval juhul. Täpsemalt tekib küsimus, kas elektrooniliselt sõlmitud kaugleping on „maksekohustusega“ viidatud sätte tähenduses „seotud“ ka siis, kui tasu tuleb maksta vaid teatud lisatingimustel – näiteks üksnes hagi rahuldamise korral või juhul – mis ei ole kindel – kui kolmandale isikule saadetakse hiljem meeldetuletus.
- 20 Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) tõlgendab direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teist lõiku ning BGB § 312j lõikeid 3 ja 4 vaidluse eseme kontekstis nii, et „kaitse-eesmärk ei ole erandina kahjustatud“, mistõttu ei ole kaupleja tarbija ees kohustatud tähistama tellimisnuppu tekstiga „tellimus koos maksekohustusega“, kui „tasu tuleb maksta vaid teatud lisatingimustel – nimelt üksnes hagi rahuldamise korral“ (vt 19. jaanuari 2022. aasta otsus VIII ZR 123/21, punkt 55, ja 30. märtsi 2022. aasta otsus VIII ZR 358/20, punkt 58).
- 21 Seevastu teised Saksa kohtud – nagu ka õiguskirjandus – omistavad direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teisele lõigule tunduvalt laiemal kohaldamisalal. Nende hinnangul hõlmab viidatud säte ka tehinguid, mille puhul tuleneb tasu maksmise kohustus vaid kaudselt lepingu sõlmimisest või on seotud lisatingimuste või tarbija tegevusega.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaldub nõustuma viimati nimetatud seisukohaga. Selle kasuks räägib juba kõnealuse sätte sõnastus, mille kohaselt eksisteerib kohustus kasutada nuppu, kui tellimus on tarbija jaoks „seotud“ maksekohustusega. Maksekohustus on elektrooniliselt sõlmitud lepinguga „seotud“ aga juba siis, kui selle tekkimine ei ole imperatiivne, vaid on kõigest võimalik ja ei ole täielikult välistatud.
- 23 Sellise laia tõlgenduse kasuks räägib ka direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teise lõigu eesmärk. Direktiivi artiklist 1 ja põhjendustest 4, 5 ja 7 tulenevalt on direktiivi eesmärk nimelt saavutada tarbijakaitse kõrge tase, tagades tarbijate teavitamise ja turvalisuse kauplejatega tehtavates tehingutes. See seisukoht vastab ka Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale (vt kõige hilisem, 7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punktid 21 ja 30). Tarbijakaitse kõrge taseme saavutamiseks ei oleks aga kooskõlas kohaldada direktiiviga antavat kaitset vaid sellistele tarbijatele, kelle hilisem maksekohustus on lepingu sõlmimise ajal juba teada, ja jätta kaitsest ilma need tarbijad, kelle maksekohustus ei ole lepingu sõlmimise ajal veel lõplik, vaid sõltub lisatingimuste – mida tarbijad ei saa sageli isegi mõjutada – hilisemast saabumisest. Nimelt on ka need tarbijad tingimuse saabumise korral kohustatud tegema makset, ilma et neid oleks maksekohustusest eelnevalt sõnaselgelt teavitatud.
- 24 Lõpuks ei takista direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teise lõigu laia tõlgendamist ka rakendatavuse kaalutlused. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) on küll märkinud, et lai tõlgendus võib tarbijas „[...] seaduse

ja sellega üle võetud direktiivi eesmärki eirates segadust tekitada, kuna teenus [...] ei pruugi olla alati tasuline, kuid nupu tekst seda ei väljenda“ (vt 19. jaanuari 2022. aasta otsus VIII ZR 123/21, punkt 55), kuid see ei õigusta teistsuguse hinnangu andmist. Esiteks ei ole pelgalt rakendatavuse kaalutlused juba põhimõtteliselt sobivad, et mõjutada liidu õiguse tõlgendamist selle sõnastust ja mõtet ning eesmärki eirates. Teiseks on kaupljal igal juhul võimalik juhtida tarbija tähelepanu väljaspool nuppu piisavalt selgelt sellele, et maksekohustus ei ole mitte eranditu, vaid on seotud üksnes tema poolt veebis valitud juhuga. Sellega kõrvaldataks kogu ebaselgus, mis võiks nupu liigse teksti tõttu tarbijas „segadust“ tekitada. Tegelikult tekiks „segadus“ ilmselt vaid nendes tarbijates, kes tingimuse saabumise korral peaksid täitma kaupleja maksenõudeid, mille olemasolu ei olnud neile tellimuse tegemise ajal teada või piisavalt teada, kuna tellimisnupul puudus direktiivi 2011/83 artikli 8 lõike 2 teise lõigu nõuetele vastav tekst.

TÖÖDOKUMEN